

сти низких температур ведет к увеличению, а в области высоких температур – к уменьшению относительного остаточного удлинения. Увеличение влажности материала при деформации на 25% ведет к уменьшению относительного остаточного удлинения, при этом температура на остаточную деформацию не влияет.

При малой влажности материала увеличение температуры влияет отрицательно и при большой вытяжке снижает относительное остаточное удлинение. Для того же материала увеличение температуры при малой его вытяжке повышает относительное остаточное удлинение.

При большой влажности материала увеличение температуры снижает относительное остаточное удлинение, причём величина деформации на этот процесс не влияет.

Анализ экспериментальных данных позволяет сделать вывод, что исследованный материал следует деформировать значительно, увлажнять незначительно, а при сушке использовать температуры, применяемые на фабрике для сушки мокасин (50-70°C).

Таким образом, для формования обуви конструкции «мокасин» можно рекомендовать следующие режимы:

- абсолютная влажность кожи, % 16 – 25;
- одноосная деформация кожи, % 10 – 25;
- температура воздуха в сушилке, °С 50 – 70;
- время фиксации, мин 20 – 25.

Литература:

1. Кожевенно-обувная промышленность. – 1978. – №1. – С. 145.
2. Раяцкас В.Л. Практикум по технологии изделий из кожи. М.: Лёгкая и пищевая промышленность, 1981, С.255-259.

Слабін У.К., дацэнт кафедры інфарматыкі і кіравання

АДБОР ЗМЕСТУ ЗААЛАГІЧНАЙ СЕКЦЫІ ЭКАЛАГІЧНАГА САЙТА “ВЕРАСЫ”

Сайт “Верасы” (<http://vierasy.iatp.by/>) летняй палявой практыкі біялагічнага факультэта Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта ствараецца паводле прататыпу – аўтарскага вэб-праекту “Балоты Заходняга Юджына” (<http://intersect.uoregon.edu/fieldguide/photos/april01/phototour.html>), спасылка на які прысутнічае на сайце аўтарытэтай урадавай арганізацыі ЗША – Агенцтва па ахове навакольнага асяроддзя (EPA).

Місія сайта – паскорыць стварэнне грамадска-экалагічнай супольнасці на Віцебшчыне і Беларусі. Яго мэта – забяспечыць настаўнікаў прыродазнаўчых дысцыплін, і перадусім біялогіі, хіміі і геаграфіі, апісальным і ў большай ступені ілюстратыўным вучэбным матэрыялам, дасяжным для выкладання вучням і ўгрунтаваным на непасрэдным, асабістым досведзе настаўнікаў.

Мэтавая група сайта – былыя, сённяшнія і заўтрашнія студэнты і выпускнікі біялагічнага факультэта ВДУ. Настаўнікі Віцебшчыны і Беларусі могуць з поспехам карыстацца гэтым рэсурсам на ўроках біялогіі, хіміі, геаграфіі, абапіраючыся на ўласныя ўспаміны.

У структуру сайта уваходзяць геаграфічная, гістарычная, батанічная, заалагічная і хімічная секцыі. Наяўнасць кожнай з іх абумоўлена логікай агульных ведаў і падзей, што маюць прафесійную супольнасць, і існуючай структурай біялагічнага факультэта ВДУ (кафедры геаграфіі, батанікі, заалогіі, хіміі, экалогіі і аховы прыроды; адпаведныя спецыяльнасці).

Пры распрацоўцы кожнага навучальна-выхаваўчага сродка заўсёды паўстае праблема адбору зместу. Яна вынікае з таго, што далёка не ўсё матэрыял дадзенай дысцыпліны можа быць змешчаны ў гэтым сродку фізічна. Пры гэтым нават дарэчны матэрыял не заўсёды мэтазгодна размяшчаць.

Якія ж крытэрыі адбору менавіта заалагічнага зместу?

У аснове тэхнічных крытэрыяў – патрабаванні, што вынікаюць з характарыстык сённяшняй камп'ютэрнай тэхнікі, хуткасці мадэмаў і нашых беларускіх тэлефонных ліній, бо сувязь з Інтэрнетам найчасцей рэалізуецца праз іх, а не праз лініі выдзеленыя. Сайт павінны "грузіцца" хутка, таму на ім не павінны прысутнічаць аб'ёмістыя выявы-фотаздымкі, і фармат ірэд дарэчны больш, чым gif. Характарыстыка жывёлы (у адрозненне ад расліны) не будзе дастатковай без паказу яе ў руху і без дэманстрацыі яе натуральных гукаў – адсюль вынікае неабходнасць відэафайлаў і гукавых файлаў. Паколькі стрымінг пры сённяшняй хуткасці Белнэту пакуль пакідае жадаць лепшага, аб'ём такіх файлаў не можа быць большым за 500 кб ў разліку на запампоўку на працягу 3-5 хвілін, і фармат ірэд дарэчны больш, чым avi.

У аснове аксіялагічных крытэрыяў – вядучыя каштоўнасці, якімі з'яўляюцца любоў да прыроды і любоў да Радзімы. Мы лічым, што пры ўсёй разнастайнасці тэрміналогіі (выхаванне адказных, беражлівых, свядомых, эстэтычных і да т. п. адносінаў да прыроды, "экалагічнае" выхаванне) сутнасць педагагічнай дзейнасці не змяняецца: экалагічнае выхаванне ёсць выхаванне любові да прыроды. Менавіта гэтая фармулёўка, а не якая іншая з пералічаных, абавязліва прысутнічае ў сённяшняй УДК за індэксам 37.033. Аднак пры больш грунтоў-

ным падыходзе трэба імкнуцца да глыбіннага – да фармавання ў вучняў экацэнтрычнай свядомасці ў адзінстве трох кампанентаў: псіхалагічнай паглыбленасці ў свет прыроды, суб'ектыўнага ўспрымання прыродных аб'ектаў і імкнення да прагматычнага ўзаемадзеяння са светам прыроды. Увасобленымі ў заалагічнай секцыі каштоўнасцямі з'яўляюцца роўнасць чалавека, раслін і жывёл перад прыродай (а не вяршэнства чалавека), гарманічнае адзінства чалавека і прыроды (а не падпарадкаванне прыроды чалавеку), разгляд жывёл як паўнапраўных партнёраў па камунікацыі (а не як бяздушных прадметаў) і інш. Змест сайта павінен адбірацца такім чынам, каб забяспечваць трансляцыю гэтых каштоўнасцяў вучням.

У аснове педагагічных крытэрыяў – прынцыпы класічнай педагогікі і экалагічнай псіхпедагогікі, сфармуляваныя намі раней прынцыпы распрацоўкі і выкарыстання камп'ютэрных праграм як сродка экалагічнага выхавання.

Змест мусіць адпавядаць агульным прынцыпам выхавання-навучання, сфармуляваным класічнай педагогікай (І.Харламаў, 1996): уключэння ў дзейнасць (і мадэляваную на экране камп'ютэра псеўдадзейнасць), стымулявання актыўнасці, радасці поспеху, апоры на становіячыя якасці, уліку ўзроставых і індывідуальных асаблівасцяў, навуковасці, праблемнасці, нагляднасці, свядомасці, даступнасці, сістэматычнасці, паслядоўнасці, трываласці, адзінства навучання, развіцця і выхавання.

Адбор прыродазнаўчага зместу мусіць адбывацца паводле сістэмы, у якой вылучаюць інварыянтнае ядро і варыятыўную абалонку (В.Аранская, 1999). Пры асобна-арыентаваным падыходзе інварыянтнае ядро змяшчае, поруч з іншымі, прынцыпы гуманітарызцыі і фундаменталізацыі зместу. Першы прынцып мае на ўвазе творчае самаразвіццё асобы і наданне яе ведам і навыкам асобнага сэнсу. Другі прынцып патрабуе інтэграцыі прыродазнаўчага, гуманітарнага (напрыклад, гісторыя) і інфармацыйна-камп'ютэрнага кампанентаў зместу адукацыі. Варыятыўная абалонка ўключае, у ліку іншых, прынцыпы сацыялізацыі, поліпрадметнай інтэграцыі зместу, гістарызму і метадалагізацыі, аптымальнага спалучэння глабальнага і рэгіянальнага матэрыялу. Яны патрабуюць уключэння ў змест пазітыўнага выхаваўчага, у тым ліку гістарычнага і рэгіянальнага, матэрыялу. Апошні заўсёды выклікае павышаную цікавасць, бо ўспрымаецца як асобна значны.

Ва умовах шырокага ўкаранення інфармацыйных тэхналогій вышэйзгаданыя прынцыпы набываюць новае гучанне. Камп'ютэрная праграма, інтэрнетны сайт таксама з'яўляюцца навучальнымі і выхаваўчымі сродкамі, і тут праблема адбору зместу, з увагі на мэтавую групу і пастаўленыя задачы, праяўляецца спецыфічна. Сайт не павінен

ны дубляваць падручнік ужо з прычыны спецыфікі працы з ім: падручнік мае на ўвазе нетаропкае ўдумлівае чытанне, а сайт – кароткачасовае дынамічнае знаёмства.

Заалагічны змест павінны выпрацоўваць у вучняў станоўчыя суб'ектыўныя адносіны да жывёл, часам пераадольваючы адмоўныя, якія ўжо склаліся. Апошнія бывае, калі жывёла мае адмоўныя рэлізэры – паразіт (кагнітыўны канал), калючая, склізкая, смярдзючая (візуальныя, нюхавыя, кінастэтычныя рэлізэры, перцэптыўны канал), а то і атрутная (практычны канал). Часам пераадолець адмоўныя адносіны дапамагае паведамленне фактаў, што такія жывёлы з'яўляюцца санітарамі лесу, знішчальнікамі шкоднікаў. У сваю чаргу, тлумачэнне карысных уласцівасцяў праз прысутныя ў сакрэтах жывёл хімічныя рэчывы (з пераходам на хімічную секцыю) спрыяе рэабілітацыі хіміі як навукі, патрэба ў чым выразна адчуваецца не толькі ў Беларусі, але ва ўсёй Еўропе і свеце.

Паслядоўнае дастасаванне пададзеных тут крытэрыяў, аднак, суткаецца з пэўнымі праблемамі.

У тэхнічным плане напauненне заалагічнай секцыі ўяўляе сабой найбольшую праблему ў параўнанні з гістарычнай, геаграфічнай, батанічнай, хімічнай. Фота- і відэаздымка жывёл, запіс іх гукаў вымагае вялікіх высілкаў, дасканалай фота- і відэатэхнікі, цярпення, часу і ўвогуле (для пэўных відаў) не заўсёды магчыма. Зрэшты, адпаведныя фота- (а часам нават відэа-) матэрыялы можна адшукаць у Інтэрнеце. Аднак паўстае дылема: або размяшчаць гэтыя матэрыялы на сваім сайце, тым самым парушаючы чыесьці аўтарскія правы, або даваць на сваім сайце спасылкі на іншыя, тым самым адсоўваючы свой сайт у цень. Сканаванне фатаграфій жывёл з вядомых альбомаў кшталту "Белавежская пушча", "Бярэзінскі запаведнік" і інш., як і сканаванне тэкстаў – апісанняў жывёл – для іх размяшчэння на сваім сайце ёсць таксама парушэнне аўтарскіх правоў фатографу. Прымаючы пад увагу той факт, што сёння на Беларусі Інтэрнет не з'яўляецца агульнадасяжным сродкам камунікацыі, сайт "Верасы" можа ўвогуле быць запісаны на кампакт-дыску і распаўсюджаны па школах Віцебшчыны ў такім выглядзе. Аднак гэты шлях робіць немагчымым абнаўленне сайта. Да выкладзенага тут варта дадаць агульныя праблемы выкарыстання камп'ютэрнай тэхнікі – інфармацыйных тэхналогій – у школе.

У дыдактычным плане напauненне заалагічнай секцыі зазнае праблемы, агульныя для ўсіх навучальных сродкаў перыяду рэфармавання школы – дапасаванне зместу сайта да праграмы сярэдняй агульнаадукацыйнай школы, вызначэнне месца сайта ў агульнай сістэме ўрока біялогіі, руплівае размеркаванне вучэбнага часу на ўроку і да т. п.

У выхаваўчым плане нападуненне заалагічнай секцыі сутыкаецца з праблемай універсальнасці зместу для вучняў розных класаў. Секцыю мяркуецца выкарыстоўваць на ўроках заалогі (7 клас) і агульнай біялогіі (10 клас), у той час як якраз у старэйшым падлеткавым узросце адбываюцца кардынальныя змены суб'ектыўных адносін да прыроды. Гэтыя адносіны ў дашкольным, малодшым школьным, малодшым, сярэднім і старэйшым падлеткавым, юнацкім узростах развіваюцца неманатонна, і памянёны перыяд з'яўляецца крызісным: яго характарызуюць "аб'ектная" устаноўка ў адносінах да жывёл, экалагічныя ўстаноўкі прагматычнага тыпу, перавага практычнага кампаненту адносін да прыроды.

Найбольш моцны паводле эмацыйнага ўздзеяння кампанент секцыі – фотаздымкі жывёл. Яны павінны быць выкананы на ўзроўні мастацтва, таму і далейшая праца настаўніка і вучняў з сайтам на занятках мае шмат агульнага з метадыкай выкладання выяўленчага мастацтва. Такая метадыка мае некалькі прыступак.

Першы этап: школьнік проста разглядае фотаздымак – знаёміцца з творам і яго аўтарам, слухае аб часе фатаграфавання і атрымлівае пэўную гістарычную даведку аб прадстаўленым біялагічным відзе. Гэты этап надта прасты знешне, але складаны педагагічна і метадычна.

Другі этап: школьнік асэнсоўвае ўражанне ад знаёмства з фотаздымкам, вылучае вобраз фатаграфаванага біялагічнага віду. Меркаванні вучняў тут збольшага лаканічныя: "падабаецца", "прыгожа", "цікава", "не ведаю, чаму, але хочацца глядзець". На гэтым этапе нельга фарсіраваць развіццё здольнасці разглядаць фотаздымак.

Трэці этап: настаўнік вызначае асноўную думку фотамастака, звязвае нітку мастацкага вобразу з рэчаіснасцю. У жыцці дзеці, верагодна, сустракаліся з дадзеным біялагічным відам. Праглядаюцца самыя розныя ўражанні, выслухоўваюцца меркаванні. Часам дзяцей знаёмяць з якой-небудзь ацэнкай гэтага фотаздымка, зробленай аўтарытэтным для дзяцей чалавекам.

Чацвёрты этап: настаўнік арганізуе супастаўленне ідэй фатаграфіі і ідэй, якія вызнаюць дзеці або якія вядомы дзецям з штодзённага шырокага атачэння. Гэты этап педагог забяспечвае на працягу некалькіх гадоў працы. Звычайна ён робіцца рэальным у старэйшых класах, але часта педагог падводзіць да яго і маладзейшых.

Пяты этап: завяршае ідэнтыфікацыю "я" з мастацкім вобразам, увасобленым у фатаграфіі. У індывідуальных выпадках такі этап магчымы для падлеткаў, але ў масавым маштабе сёння ён з'яўляецца досыць рэдкім педагагічным дасягненнем.

Верагодна, з развіццём інфармацыйных тэхналогій місія сайта зменіцца з кабінетна-дапаможнага ў практычна-палявы бок. Падчас

лясной экскурсіі з партатыўным лап-топам і аўтаматычным вызначальнікам становішча (каб не заблукаць) студэнт праз найбліжэйшы маячок будзе выходзіць на сайт і ў рэжыме он-лайн вызначаць від сустрэтай жывёлы. Пакуль жа сайт "Верасы" служыць месцам сустрэчы ("geunion") настаўнікаў Віцебшчыны – выпускнікоў біялагічнага факультэта ВДУ, выкарыстоўваецца ў вучэбна-выхаваўчым працэсе школ і ВНУ і дзейсна сімвалізуе супрацоўніцтва трох сектараў у экалагічнай адукацыі: дзяржаўнага, прыватнага і непрыбыткавага (грамадскія экалагічныя арганізацыі).

***Слемнёва И.М., старший преподаватель
кафедры социально-гуманитарных дисциплин***

ПРОБЛЕМА ДЕСИМВОЛИЗАЦИИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА

Символы – наиболее сложные элементы художественного текста (и поэтического, и прозаического). Они делятся на вербальные (словесные) и невербальные (графические, звуковые). Использование словесной символики в художественном творчестве обусловлено различными соображениями. Нередко поэты и писатели руководствуются так называемой идеологией «шлёма и бронировки», сознательно скрывая подлинный смысл написанного ими (защита от цензуры, логико-психологическая игра с читателем, «эстетический нарциссизм» и др.). Но в большинстве своём художественная символизация обусловлена потребностями наглядного, предметно-образного выражения принципиально ненаблюдаемых, не поддающихся «живому созерцанию» сущностей. В поэзии ими преимущественно являются чувства и эмоции, переживания и настроения автора (или лирического героя) как реакция на изображаемые явления и события (грусть, тоска, восторг, стыд, презрение, гнев, ненависть и др.). В прозе это абстрактные идеи (философские, религиозные, этические, эстетические, политические и др.). Символы здесь выступают не как умышленное сокрытие, а, напротив, «подглядывание тайны» [1, с.3]. Правда, они не говорят о ней прямо, а только «кивают» и «подмигивают» (Ф.Ницше) [2, с.435].

Цель нашего исследования – разработка методологии поиска и интерпретации словесных символов, которые являются не только «памятью культуры», но и «геном сюжета» [3, с.160] очень многих литературно-художественных произведений.